नेति सदामृत्युःसन्निहितोस्तीतिसदैवधर्मःकार्यइत्यर्थः ॥ १७ ॥ धर्मेणचित्तशुद्धौसत्यांयोगाभ्यासःकार्यइत्याह यथेति अगोचरेपिमार्गेगुरूक्तयुक्त्याऽभ्यासादेवगच्छतीत्यर्थः ॥ १८ ॥ योगाभावेऽनिष्ट
माह मरणमिति जन्मनिजन्मनिमित्तं मोक्षधर्मेषुमोक्षधर्मान्अजानन् ॥ १९ ॥ ज्ञानमार्गेप्रवृत्तस्यतूभयत्रापिसुखमित्याहार्धेन बुद्धीति विस्तराःवैतानिकान्यग्निहोत्रादीनि संक्षेपास्त्यागादयः परार्थेअनात्म
भूतफलार्थे ॥ २० ॥ मृणालेतिलुप्तविभक्तिकं बिसतंतुःकर्दममिवात्मोपाधिभूतंमनस्त्यजतीत्यर्थः ॥ २१ ॥ मनःकृतःसंसारोमनसैवनश्यतीत्याह मनइति त्मानंआत्मानं संधिरार्षः प्रणयतेयोगोन्मुखंकरो
ति सयोगीएनंमनोरूपमात्मानमभियुंजतिपरस्यांकाष्ठायांयुनक्तिप्रविलापयति युक्तःयोगसिद्धः तंपरंसर्वोपाधिहीनंआत्मानं ॥ २२ ॥ परार्थेइंद्रियतृप्त्यर्थे एतदेवस्वंकार्यमितियोमन्यतेमूढःसःस्वकार्यात्
योगात् ॥ २३ ॥ योगाच्च्युतस्यगतिमाह अधइति स्वर्गेपरांगतिंइंद्रलोकं ॥ २४ ॥ योगस्थस्यगतिमाह मृन्मयेइति द्रवःद्रवद्रव्यंजलादिनश्यतिनक्षीयतेनक्षरतीत्यर्थः श्यतीतिशोतनूकरणेइत्यस्यरूपं शरीरं

नधर्मकालःपुरुषस्यनिश्चितोनचापिमृत्युःपुरुषंप्रतीक्षते॥ सदाहिधर्मस्यक्रियैवशोभनायदानरोमृत्युमुखेभिवर्तते ॥ १७ ॥ यथांधःस्वगृहेयुक्तोह्यभ्यासादे
वगच्छति॥ तथायुक्तेनमनसाप्राज्ञोगच्छतितांगतिं ॥ १८ ॥ मरणंजन्मनिप्रोक्तंजन्मवैमरणाश्रितं॥ अविद्वान्मोक्षधर्मेषुबद्धोभ्रमतिचक्रवत् ॥ १९ ॥ बुद्धि
मार्गप्रयातस्यसुखंत्विहपरत्रच॥ विस्तराःक्लेशसंयुक्ताःसंक्षेपास्तुसुखावहाः॥ परार्थेविस्तराःसर्वेत्यागमात्महितंविदुः॥ २० ॥ यथामृणालानुगतमाशुमुंच
तिकर्दमं॥ तथात्मापुरुषस्येहमनसापरिमुच्यते॥ २१ ॥ मनःप्रणयतेत्मानंसएनमभियुंजति॥ युक्तोयदासभवतितदातंपश्यतेपरं ॥ २२ ॥ परार्थेवर्तमानस्तु
स्वंकार्ययोभिमन्यते॥ इंद्रियार्थेषुसंयुक्तःस्वकार्यात्परिमुच्यते॥ २३ ॥ अधस्तिर्यग्गतिंचैवस्वर्गेचैवपरांगतिं॥ प्राप्नोतिसुकृतैरात्माप्राज्ञस्येहेतरस्यच ॥ २४ ॥
मृन्मयेभाजनेपक्वेयथावैनश्यतिद्रवः॥ तथाशरीरंतपसातनंविषयमश्नुते॥ २५ ॥ विषयानश्नुतेयस्तुनसभोक्ष्यत्यसंशयं ॥ यस्तुभोगांस्त्यजेदात्मासवैभोक्तुं
व्यवस्यति ॥ २६ ॥ नीहारेणहिसंवीतःशिश्नोदरपरायणः॥ जात्यंधइवपंथानमावृतात्मानबुध्यते॥ २७ ॥

बुद्धिर्लिंगंवा तत्रंआलोचितं विषयंब्रह्मलोकांतंअश्नुतेव्याप्नोति नतुत्यजतीत्यर्थः ॥ २५ ॥ शरीरपदेनलिंगस्यैवभोक्तृत्वंसूचितंतद्व्याचष्टे विषयानिति योविषयान्अश्नुतेआलोकइवव्याप्नोतिप्रकाशयतिसा
क्षी नासौभोक्तेत्यर्थः यस्तुआत्माबुद्धिप्रधानश्चिदाभासोजीवोभोक्ताभोगांस्त्यजेद्वैराग्यावेशात् सएवभोक्तुंव्यवस्यतिअध्यवसायंकरोति तथाचश्रुतिर्द्विविधमात्मानंदर्शयति द्वासुपर्णासयुजासखायासमानं
वृक्षंपरिषस्वजाते तयोरन्यःपिप्पलंस्वाद्वत्यनश्नन्नन्योअभिचाकशीतीति भोक्तुंविनश्यतीतिपाठेभोगार्थंजन्मांतरलाभायैवम्रियतइत्यर्थः ॥ २६ ॥ नन्वभोक्तात्माकुतोनोपलभ्यतइत्यतआह नीहारेणेति
आवृतात्माजीवः नबुध्यतेअनावृतंस्वस्वरूपमित्यर्थः तथाचश्रुतिरभोक्तारमीशमावृतंदर्शयति नतंविदाथयइमाजजानान्यद्युष्माकमंतरंबभूव नीहारेणप्रावृताजल्प्याचासुतृपउक्थशासश्चरंतीति ॥ २७ ॥

Digitized by Google